

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılında Coğrafya ve Coğrafya Öğretmenliği Programlarının Akademik Yapısının İncelenmesi

Yasin DURAN¹ Caner ALADAĞ^{2*}

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Makale Bilgisi

ÖZET

Makale Geçmişi

Geliş Tarihi: 29.01.2024

Kabul Tarihi: 11.06.2024

Yayın Tarihi: 31.12.2024

Anahtar Kelimeler:

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı,
Coğrafya,
Coğrafya öğretmenliği,
Akademik yapı.

Bu çalışma ile Türkiye'deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının akademik yapısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, ilgili programlarda görev yapan öğretim üyelerinin cinsiyetleri, ünvanları, doktora mezuniyet yılları, görev yaptıkları ve doktora yaptıkları üniversiteler, doçentlik alanları ve programların içten beslenme oranları incelenmiştir. Araştırma modeli, nitel araştırma geleneği içerisinde yer alan doküman inceleme deseniyle gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi ana bilim dalı lisans programlarının bulunduğu üniversiteler ve bu üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerine ilişkin veriler YÖK veri tabanlarından elde edilmiştir. Buna göre, araştırmanın veri kaynağını Türkiye'deki 57 üniversitede bulunan 49 coğrafya bölümü ve 13 coğrafya eğitimi anabilim dalı lisans programlarında çalışan 390 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görevli öğretim üyelerinin cinsiyet açısından erkek, ünvan açısından doktor öğretim üyesi ağırlıklı olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretim üyelerinin yaklaşık üçte birinin 2005-2014 yılları arasında doktora yaptıkları tespit edilmiştir. Öğretim üyelerinin çok büyük kısmının doktorasını yurt içinde bulunan üniversitelerde tamamladığı tespit edilmiştir. Öğretim üyelerinin %70,51'i -mezun verme sayısına göre sırasıyla- İstanbul, Ankara, Atatürk, Fırat, Marmara ve Ege üniversitelerinde doktora yapmıştır. Alana insan kaynağı sağlayan bu üniversitelerin içten beslenme oranlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Öğretim üyelerinin çok büyük bir kısmının coğrafya ya da coğrafya eğitime yönelik doçentlik alanlarında oldukları tespit edilmiştir. Bunun dışında atmosfer bilimleri ve meteoroloji mühendisliği, yer bilimleri ve mühendisliği ile orman mühendisliği bilim alanlarında uzmanlaşan akademik personelin de görev yapmakta olduğu görülmüştür. Araştırma neticesinde elde edilen verilerin coğrafya ve coğrafya öğretmenliği lisans programlarının norm kadroları belirlenirken yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Examination of the Academic Structure of Geography and Geography Teaching Programs in the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 29.01.2024

Accepted: 11.06.2024

Published: 31.12.2024

Keywords:

100th anniversary of the Republic of Türkiye, Geography, Geography teaching, Academic structure.

This study aims to examine the academic structure of geography and geography teaching programs in Turkey in terms of various variables. In this context, the genders, titles, doctoral graduation years of the faculty members working in the relevant programs, the universities where they worked and where they earned their doctorates, their associate professorship fields and the internal nutrition ratios of the programs were examined. The research model was carried out in the document review pattern within the qualitative research tradition. Data regarding the universities in Turkey with geography departments and geography education department undergraduate programs and the faculty members working in these universities were obtained from YÖK databases. Accordingly, the data source of the research consists of 390 faculty members working in undergraduate programs of 49 geography departments and 13 geography education departments in 57 universities in Türkiye. Descriptive analysis was used to analyze the data obtained. As a result of the analysis of the data, it was seen that the faculty members working in geography and geography teaching programs were male in terms of gender and doctor faculty members in terms of title. In addition, it was determined that approximately one-third of the faculty members completed their doctorate between 2005 and 2014. It has been determined that most faculty members completed their doctorates at universities in the Türkiye. 70.51% of the faculty members have completed their doctorates in Istanbul, Ankara, Atatürk, Fırat, Marmara and Aegean universities, respectively, according to the number of graduates. It is seen that these universities, which provide human resources to the field, also have high internal nutrition rates. It has been determined that most faculty members are in the field of geography or associate professorship for geography education. Apart from this, it has been observed that academic staff specializing in atmospheric sciences and meteorological engineering, earth sciences and engineering and forest engineering are also working. It is thought that the data obtained because of the research may be helpful in determining the norm staff of geography and geography teaching undergraduate programs.

To cite this article:

Duran, Y., & Aladağ, C. (2024). Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının akademik yapısının incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(6), 403-428. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2024.89>

Bu çalışma, Doç. Dr. Caner ALADAĞ danışmanlığında 12.12.2023 tarihinde tamamladığımız "Cumhuriyetin 100. yılında Türkiye'de coğrafya eğitimi: bir durum çalışması" başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

*Sorumlu Yazar: Caner ALADAĞ, caner5101@gmail.com

GİRİŞ

Modern coğrafyanın Türkiye’de kuruluşu yolunda İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesinde Coğrafya Bölümü’nün kurulması önemli bir dönüm noktasıdır. Ardından 2795 sayılı Kanun ile 1935 yılında ise Ankara’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde Türkiye’nin ikinci coğrafya bölümü kurulmuştur (Erinç, 1973). 1974 yılına gelindiğinde ise Türkiye’nin üçüncü coğrafya bölümü Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde açılmıştır. Dördüncü coğrafya bölümü ise Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde 1979 yılında açılmıştır (Doğanay & Doğanay, 2020). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ile üniversiteler yeniden organize edilmiş ve 1981’den itibaren fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinde coğrafya bölümlerinin sayıları hızla artacak şekilde devam etmiştir (Koçman, 1999). Dünya Bankası iş birliğiyle gerçekleştirilen Millî Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGP) kapsamında, eğitim fakültelerindeki bölüm ve programlar 1997 yılında yeniden düzenlenmiştir. Yeni yapılanmaya göre, ortaöğretim öğretmenliği alanları iki bölüme ayrılmıştır: Ortaöğretim fen ve matematik alanlar eğitimi bölümü ve ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi bölümü (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2007). Buna göre önce sosyal bilimler bölümü içerisinde yer alan coğrafya öğretmenliği bu düzenleme ile coğrafya eğitimi anabilim dalı adıyla ortaöğretim sosyal alanlar içinde yer almıştır.

Türkiye’deki Coğrafya ve Coğrafya Öğretmenliği Programları

Tablo 1, 2022 yılı itibarıyla Türkiye’deki coğrafya bölümü olan üniversiteleri göstermektedir.

Tablo 1

Türkiye’deki Coğrafya Bölümü Olan Üniversiteler¹

No	Üniversite	Kontenjan	Kayıtlı Öğrenci
1	İstanbul Üniversitesi	103	570
2	Süleyman Demirel Üniversitesi	82	388
3	Karabük Üniversitesi	72	385
4	Ege Üniversitesi	72	338
5	Fırat Üniversitesi	62	338
6	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	62	335
7	Atatürk Üniversitesi	72	327
8	Balıkesir Üniversitesi	62	319
9	Siirt Üniversitesi	62	318
10	Harran Üniversitesi	62	317
11	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	62	304
12	Uşak Üniversitesi	62	304
13	Bursa Uludağ Üniversitesi	72	303
14	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	62	302
15	Pamukkale Üniversitesi	62	284
16	Afyon Kocatepe Üniversitesi	62	283
17	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	62	283
18	Gaziantep Üniversitesi	62	282
19	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	62	275
20	Çankırı Karatekin Üniversitesi	62	272
21	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	62	272
22	Ankara Üniversitesi	52	269
23	Giresun Üniversitesi	62	265
24	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	62	263
25	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	62	256
26	Akdeniz Üniversitesi	62	252
27	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	52	247
28	Samsun Üniversitesi	62	230
29	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	52	228
30	Bingöl Üniversitesi	52	224
31	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	52	212

No	Üniversite	Kontenjan	Kayıtlı Öğrenci
32	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	52	201
33	Munzur Üniversitesi	52	200
34	Ardahan Üniversitesi	52	172
35	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	41	152
36	Iğdır Üniversitesi	41	138
37	Gümüşhane Üniversitesi	52	132
38	İnönü Üniversitesi	41	126
39	Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	62	114
40	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	62	77
41	İzmir Bakırçay Üniversitesi	72	72
42	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	62	66
43	Sakarya Üniversitesi	62	66
44	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	62	65
45	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	62	64
46	Kastamonu Üniversitesi	62	62
47	Marmara Üniversitesi	62	62
Toplam		2.872	11.014

¹ Tablodaki veriler, YÖK Akademik ve YÖK Atlas genel ağ adresinden alınmıştır.

Tablo 1'e göre, toplamda 47 farklı üniversitede coğrafya bölümü programlarına 2022 yılında 2.872 kişilik kontenjan ayrılmış ve bu programlarda toplamda 11.014 öğrenci kayıtlıdır. İstanbul Üniversitesi en fazla kontenjana (103 öğrenci) ve kayıtlı öğrenci sayısına (570 öğrenci) sahipken, Marmara Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi en az kayıtlı öğrenci sayısına sahiptir (her ikisi de 62 öğrenci).

27 Kasım 1992 tarihli ve 21418 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3843 sayılı Kanun ile yükseköğretim kurumlarında ikili öğretim yapılması ile ilgili hususlar düzenlenmiş ve bu Kanun hükümlerine göre yükseköğretim programlarında ikinci öğretim programları açılmıştır. Tablo 2, Türkiye'deki ikinci öğretim coğrafya bölümü olan üniversiteleri göstermektedir.

Tablo 2

Türkiye'deki İkinci Öğretim Coğrafya Bölümü Olan Üniversiteler

No	Üniversite	Kontenjan	Kayıtlı Öğrenci
1	Fırat Üniversitesi	52	276
2	Süleyman Demirel Üniversitesi	41	269
3	Balıkesir Üniversitesi	41	243
4	Atatürk Üniversitesi	41	230
5	Afyon Kocatepe Üniversitesi	41	217
6	Karabük Üniversitesi	41	215
7	Uşak Üniversitesi	41	206
8	Akdeniz Üniversitesi	41	194
9	Çankırı Karatekin Üniversitesi	41	147
10	Sakarya Üniversitesi	52	51
11	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	41	41
12	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	41	41
Toplam		514	2.130

Tablo 2'ye göre, 12 farklı üniversitede coğrafya bölümlerinin ikinci öğretim programı uygulanmaktadır. Bu programlara 2022 yılında 514 kişilik bir kontenjan ayrılmıştır ve toplam kayıtlı öğrenci sayısı 2.130'dur. Fırat Üniversitesi en fazla kontenjana (52 öğrenci) ve kayıtlı öğrenci sayısına (276 öğrenci) sahipken, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi en az kayıtlı öğrenci sayısına sahiptir (her ikisi de 41 öğrenci).

20 Temmuz 1982 tarihli ve 17780 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yükseköğretim kurumları teşkilatının yeniden düzenlenmesi ile iki yıllık eğitim enstitüleri eğitim yüksek okulu, yüksek öğretmen okulları eğitim fakültesi adıyla üniversitelere bağlanmıştır. Buna göre, coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarının idari teşkilatlanma içerisindeki yeri ve sayıları

zamanla değişime uğramıştır. 28 Şubat 2017 tarihli YÖK Genel Kurul kararıyla ülkemiz üniversitelerinin eğitim fakültelerinde Türkçe ve sosyal bilimler eğitimi bölümü coğrafya eğitimi anabilim dalı altında coğrafya öğretmenliği lisans programı uygulanmaktadır. Tablo 3, Türkiye'deki coğrafya öğretmenliği programları olan üniversiteleri göstermektedir.

Tablo 3

Türkiye'deki Coğrafya Öğretmenliği Programı Olan Üniversiteler

No	Üniversite	Kontenjan	Kayıtlı Öğrenci
1	Atatürk Üniversitesi	62	131
2	Gazi Üniversitesi	21	102
3	Dicle Üniversitesi	21	95
4	Dokuz Eylül Üniversitesi	21	94
5	Marmara Üniversitesi	21	94
6	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	21	90
7	Necmettin Erbakan Üniversitesi	21	89
Toplam		188	695

Tablo 3'e göre, toplamda 7 farklı üniversitede coğrafya öğretmenliği programlarına 2022 yılında 188 kişilik kontenjan ayrılmış ve bu programlarda toplamda 695 öğrenci kayıtlıdır. Atatürk Üniversitesi en fazla kontenjana (62 öğrenci) ve kayıtlı öğrenci sayısına (131 öğrenci) sahipken, Necmettin Erbakan Üniversitesi en az kayıtlı öğrenci sayısına (89 öğrenci) sahiptir. Eğitim fakülteleri bünyesinde yer alan coğrafya öğretmenliği programlarında ikinci öğretim bulunmamaktadır.

Buna ilaveten coğrafya bölümlerinde İngilizce dilinde öğretim programı, açık öğretim programı ve uzaktan öğretim programı uygulayan programlar da mevcuttur. KKTC'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim almak isteyen KKTC vatandaşları için Yükseköğretim Kurulu (YÖK), yükseköğretim kurumlarında "KKTC Uyruklu" olarak tanımlanan bir kontenjan ayırmıştır (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı [ÖSYM], 2022). Tablo 4, Türkiye'deki coğrafya bölümlerinden İngilizce dilinde öğretim programı, açık öğretim programı, uzaktan öğretim programı uygulayan ve "KKTC Uyruklu" öğrenci kontenjanı ayrılan üniversiteleri göstermektedir.

Tablo 4

Türkiye'deki Coğrafya Bölümlerinde İngilizce Dilinde Öğretim Programı, Açık Öğretim Programı, Uzaktan Öğretim Programı Uygulayan ve KKTC Uyruklu Öğrenci Kontenjanı Ayrılan Üniversiteler

No	Üniversite	Program	Kontenjan	Kayıtlı Öğrenci
1	İstanbul Üniversitesi	Açık Öğretim	1.538	13.057
2	Ankara Üniversitesi	Uzaktan Öğretim	106	288
3	Ankara Üniversitesi	İngilizce	41	93
4	Pamukkale Üniversitesi	KKTC Uyruklu	1	-
Toplam			1.686	13.438

Tablo 4'e göre, toplamda 3 farklı üniversitede coğrafya bölümleriyle ilgili çeşitli programlara 2022 yılında 1.686 kontenjan ayrılmış ve bu programlarda toplamda 13.438 öğrenci kayıtlıdır. İstanbul Üniversitesi coğrafya bölümü açık öğretim programı en fazla kontenjana (1.538 öğrenci) ve kayıtlı öğrenci sayısına (13.057 öğrenci) sahiptir. Bu programa kayıtlı öğrenci sayısı, Türkiye'deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programına kayıtlı öğrencilerin yaklaşık yarısını (%47,87) oluşturmaktadır.

Ayrıca fakülte bünyesinde bölüm ya da anabilim dalı programı açılmış olmasına rağmen henüz öğrenci alımına başlamamış programlar da bulunmaktadır. Tablo 5, Türkiye'deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programı açık olup henüz öğrenci alımına başlamamış üniversiteleri göstermektedir.

Tablo 5

Türkiye’deki Coğrafya ya da Coğrafya Öğretmenliği Programı Açık Olmasına Rağmen Henüz Öğrenci Almayan Üniversiteler

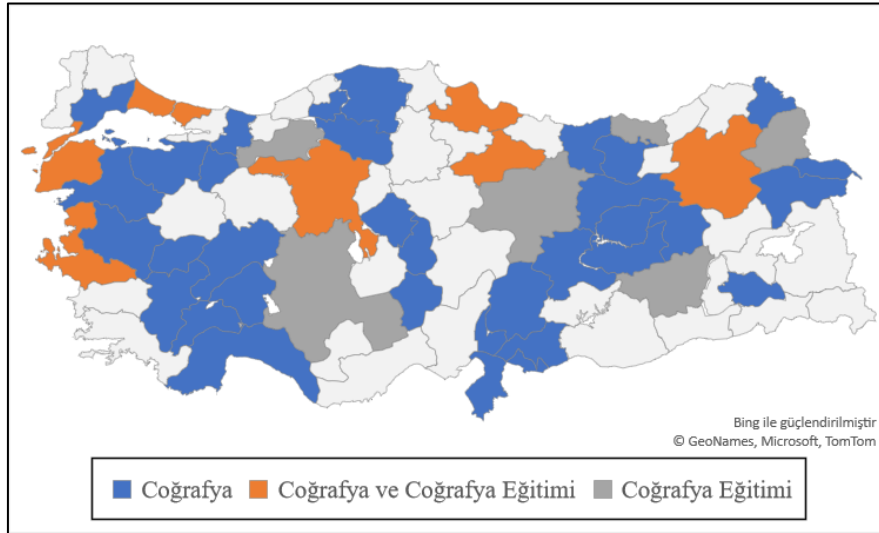
No	Üniversite	Program
1	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Coğrafya
2	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	Coğrafya
3	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği
4	Kafkas Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği
5	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği
6	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği
7	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği
8	Trabzon Üniversitesi	Coğrafya Öğretmenliği

Tablo 5’e göre, Türkiye’deki iki coğrafya ve beş coğrafya öğretmenliği programı açılmış olmasına rağmen henüz öğrenci alımına başlamamıştır. Bu tablolar genel olarak incelendiğinde, 2022 yılına gelindiğinde ülkemizdeki 57 üniversitede 49 coğrafya bölümü ve 13 coğrafya eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır.

Atatürk, Çanakkale Onsekiz Mart, Marmara, Ondokuz Mayıs ve Tokat Gaziosmanpaşa üniversitelerinde hem coğrafya bölümü hem de coğrafya eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır. Ayrıca coğrafya bölümlerinden 12 tanesinde ikinci öğretim programı, Ankara Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesinde uzaktan öğretim ve İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesinde ise açık öğretim programı bulunmaktadır (ÖSYM, 2022). Coğrafya eğitimi anabilim dalı programı olarak Türkiye’de 2022 yılı itibarıyla 7 üniversite (Atatürk, Çanakkale Onsekiz Mart, Dicle, Dokuz Eylül, Gazi, Marmara ve Necmettin Erbakan Üniversitelerinde) öğrenci almaktadır (Şekil 1).

Şekil 1

Coğrafya ve Coğrafya Öğretmenliği Programı Bulunan İller

Şekil 1’e göre, Türkiye’deki elli farklı ilde -açık olmasına rağmen öğrenci almayan programlar dâhil- coğrafya bölümü ve/veya coğrafya eğitimi anabilim dalı programı bulunmaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Coğrafya ve coğrafya eğitimi alanının akademik yapısının ve öğrenci profilinin belirlenmesine (Özdamar, 2015; Sezer vd., 2010), bu alanda uygulanan öğretim programlarının incelenmesine (Babacan, 2022; Cantürk, 2022; Yasak vd., 2020), programların genel durumunun değerlendirilmesine (Bilgili, 2018; Ilgar, 2011; Koçman & Sütgibi, 2004; Özav, 2001; Özey, 1998; Sezer, 2016; Şeremet & Chalkley, 2012; Yılmaz, 2020) ve alanın kuruluşu ile teşkilatlanması sürecine (Darkot, 1951; Dönmez,

1998; Nişancı, 2002; Özey, 1998; Sezer, 2016; Şeremet, 2017; Turoğlu, 2002; Yasak vd., 2020; Yılmaz, 2020; Yücel, 2021) yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca Coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim elemanlarının nitelikleri üzerine Türkiye’de çok az sayıda araştırma yapılmıştır (Özey, 1998; Yılmaz, 2020). Yapılan çalışmalarda genel olarak öğretim üyelerinin ünvanına ve eserler dizinine odaklanılmıştır. Mevcut çalışmayla ise Türkiye’deki 57 üniversitede bulunan 49 coğrafya bölümü ve 13 coğrafya eğitimi anabilim dalı lisans programlarında çalışan 390 öğretim üyesinin çeşitli özellikleri incelenmiş ve bu insan kaynağının ilk defa üniversiteler arası hareketliliği incelenmiştir. İlave olarak, çeşitli programlara yönelik incelemelerin yapıldığı (Boz & Gür, 2021; Ünal & Şeren, 2022) ancak coğrafya ve coğrafya eğitimi alanına yönelik daha önceki çalışmalarda değinilmeyen bir diğer husus olan akademik içten beslenmeye ilişkin durum da ortaya konulmuştur. Diğer bir ifadeyle, bu çalışmada coğrafya ve coğrafya eğitimi bölümlerinde çalışan öğretim üyelerinin doktoralarını hangi üniversitelerde yaptıkları ve doçentlik alanları incelenerek, Türkiye’de alanın akademik insan kaynağı boyutu derinlemesine analiz edilmiştir.

Bu doküman incelemesi çalışmasının amacı, Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının akademik yapısını çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim elemanlarının üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyelerinin cinsiyete göre dağılımı nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyelerinin ünvanlara göre dağılımı nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyelerinin doktora bitirme yıllarına göre dağılımı nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyelerinin doktora bitirdikleri üniversitelere göre dağılımları nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyelerinin doçentlik alanlarına göre dağılımı nasıldır?

* Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının içten beslenme oranları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntem ve tekniklerine dayalı olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma, doğal ortamdaki algı ve olayları gerçekçi ve bütünlüklü bir şekilde anlamaya yönelik bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Yıldırım, 1999). Türkiye’deki coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının akademik yapısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmanın Kapsamı

Türkiye’de coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarının bulunduğu üniversiteler ve bu üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerine ilişkin veriler YÖK Atlas, YÖK Akademik, üniversitelerin personel bilgi sistemleri ve Ulusal Tez Merkezinden elde edilmiştir. Bu kapsamda henüz

öğrencisi olmayan programlarda görev yapan öğretim üyelerinin de bilgilerine erişilmiştir. YÖK Akademik veri tabanındaki mükerrer kayıtlar çıkarılmış; eksik veriler mezkûr kaynaklardan tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Süreçleri

Bu araştırmanın temel veri kaynakları Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Ulusal Tez Merkezi, üniversitelerin personel bilgi sistemleri, YÖK Akademik ve YÖK Atlas veri tabanıdır. Coğrafya ve coğrafya eğitimi bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı alt problemlerin verileri YÖK Akademik veri tabanından Ağustos 2023 döneminde elde edilmiştir. Bu veriler belirlenen değişkenlere göre kodlanmış ve analiz sürecine hazır hâle getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; nitel verilerin özgünlüğünü koruyarak, katılımcıların ifadelerinden, yazılarından ve dokümanların içeriklerinden doğrudan alıntılar yaparak, verileri betimsel bir şekilde sunma yöntemidir (Karadağ, 2010). Bu tür araştırmalarda veriler arasındaki ilişkileri belirlemek için frekanslar, yüzdeler, ortalamalar veya diğer istatistiksel analizler kullanılır (Nassaji, 2015). Bu araştırmada kullanılan betimsel analiz dört aşamadan oluşmuştur: (1) analiz için çerçeve oluşturma, (2) verilerin kodlanması, (3) bulguların tanımlanması ve (4) bulguların yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu çalışmada, coğrafya bölümü ve coğrafya öğretmenliği programlarının öğretim üyelerinin akademik profilleri farklı değişkenler açısından analiz edilmiştir. Bu amaçla, öğretim üyelerinin cinsiyet, unvan, doktora mezuniyet yılı, doktora yaptıkları üniversite ve doçentlik alanları gibi değişkenlere göre dağılımları belirlenmiştir. Doçentlik alanlarının temalara göre tasnifinde 2022 yılı doçentlik alanları referans alınmıştır. Ayrıca, öğretim üyelerinin doktora mezunu oldukları ve görev yaptıkları üniversiteler arasındaki kurumsal hareketlilik durumları da değerlendirilmiştir. Son olarak lisans programlarının içten beslenme oranlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarının güvenilir ve geçerli olması, araştırmanın inandırıcılığını artıran temel kıstaslardır (Saban, 2008). Nitel bir araştırmada, verilerin detaylı bir şekilde raporlanması ve araştırmacının bulgularına nasıl ulaştığını izah etmesi, geçerlik sağlamak için önemli unsurlardır. Kodlamadaki güvenilirliği sağlamak amacıyla kodlayıcılar arası uyumdan (Creswell, 2016) faydalanılmıştır. Kodlayıcılar arası görüş birliğine yönelik güvenilirlik Miles ve Huberman'ın (2016, s. 64) Güvenirlik = Görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Kodlamaların tutarlılığının tespiti için kodlayıcılar arası görüş birliği incelenmiştir. Buna göre görüş birliği coğrafya eğitimi alanında uzman ikinci bir kodlayıcının tesadüfi olarak seçilen 50 öğretim üyesine ilişkin verilerinin kabulüne dayanmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında kodlayıcılar arası görüş birliği %100 olarak hesaplanmıştır.

Etik

Araştırma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 19 Mart 2021 tarihli ve 2021/170 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

2022 yılı YÖK Atlas ve YÖK Akademik verilerine göre coğrafya bölümleri ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında görevli öğretim elemanı sayısı 518'dir (Tablo 6).

Tablo 6
Öğretim Elemanlarının Üniversitelere Göre Dağılımı¹

Sıra No	Üniversite Adı	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Öğr. Gör.	Arş. Gör.	Tpl.
1	İstanbul Üniversitesi	12	5	1	0	6	24
2	Ankara Üniversitesi	9	3	4	0	4	20
3	Marmara Üniversitesi	6	4	6	0	4	20
4	Atatürk Üniversitesi	10	2	4	0	2	18
5	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	6	4	4	0	3	17
6	Fırat Üniversitesi	4	1	7	0	3	15
7	Süleyman Demirel Üniversitesi	4	2	3	0	6	15
8	Çankırı Karatekin Üniversitesi	3	5	1	0	4	13
9	Karabük Üniversitesi	6	5	1	0	1	13
10	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	4	3	4	0	2	13
11	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	3	1	3	0	6	13
12	Sakarya Üniversitesi	1	4	3	0	4	12
13	Akdeniz Üniversitesi	4	1	3	0	3	11
14	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	4	3	0	2	11
15	Ege Üniversitesi	7	2	1	0	1	11
16	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	2	2	4	0	3	11
17	Siirt Üniversitesi	0	0	5	0	6	11
18	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2	1	4	0	3	10
19	Balıkesir Üniversitesi	4	2	2	0	2	10
20	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	3	1	3	0	3	10
21	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	1	1	5	0	3	10
22	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3	1	2	1	3	10
23	Munzur Üniversitesi	0	3	4	0	3	10
24	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	0	4	0	3	9
25	Bursa Uludağ Üniversitesi	3	1	3	0	2	9
26	Gazi Üniversitesi	4	2	1	0	2	9
27	Harran Üniversitesi	3	2	3	0	1	9
28	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	0	3	3	0	3	9
29	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	1	5	0	1	9
30	Uşak Üniversitesi	2	2	3	1	1	9
31	İzmir Bakırçay Üniversitesi	1	3	2	0	2	8
32	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	0	1	5	0	2	8
33	Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	0	1	3	0	4	8
34	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	2	2	0	2	8
35	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1	2	2	0	3	8
36	Samsun Üniversitesi	2	2	2	0	2	8
37	Ardahan Üniversitesi	1	0	3	0	3	7
38	Bingöl Üniversitesi	0	0	3	0	4	7
39	Giresun Üniversitesi	2	1	4	0	0	7
40	Iğdır Üniversitesi	1	1	4	0	1	7
41	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	0	1	4	0	2	7
42	Pamukkale Üniversitesi	1	2	3	0	1	7
43	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	0	2	2	0	2	6

Sıra No	Üniversite Adı	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Öğr. Gör.	Arş. Gör.	Tpl.
44	İnönü Üniversitesi	1	1	3	0	1	6
45	Kastamonu Üniversitesi	0	1	3	0	2	6
46	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	1	2	0	2	6
47	Gaziantep Üniversitesi	2	0	3	0	0	5
48	Gümüşhane Üniversitesi	0	0	4	0	1	5
49	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	0	0	4	0	1	5
50	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	2	1	0	0	4
51	Dicle Üniversitesi	1	0	2	0	1	4
52	Dokuz Eylül Üniversitesi	2	1	1	0	0	4
53	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	0	1	0	0	2
54	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	1	0	0	0	0	1
55	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	0	0	1	0	0	1
56	Kafkas Üniversitesi	0	1	0	0	0	1
57	Trabzon Üniversitesi	1	0	0	0	0	1
Toplam		134	93	163	2	126	518

¹ Tablodaki veriler, YÖK Akademik ve YÖK Atlas genel ağ adresinden alınmıştır.

Tablo 6'ya göre, 518 öğretim elemanının 134'ü Prof. Dr., 93'ü Doç. Dr., 163'ü Dr. Öğr. Üyesi, 2'si Öğr. Gör. ve 126'sı Arş. Gör. kadrosundadır. Coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programlarında görev yapan öğretim üyeleri en fazla İstanbul Üniversitesindedir. Bandırma Onyedi Eylül, Bolu Abant İzzet Baysal, Kafkas ve Trabzon üniversitelerinde ise sadece birer öğretim üyesi görev yapmaktadır.

İkinci ve Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programında görev yapan öğretim üyelerinin ünvan ve cinsiyetlerine ilişkin dağılım ise Tablo 7'de verilmiştir.

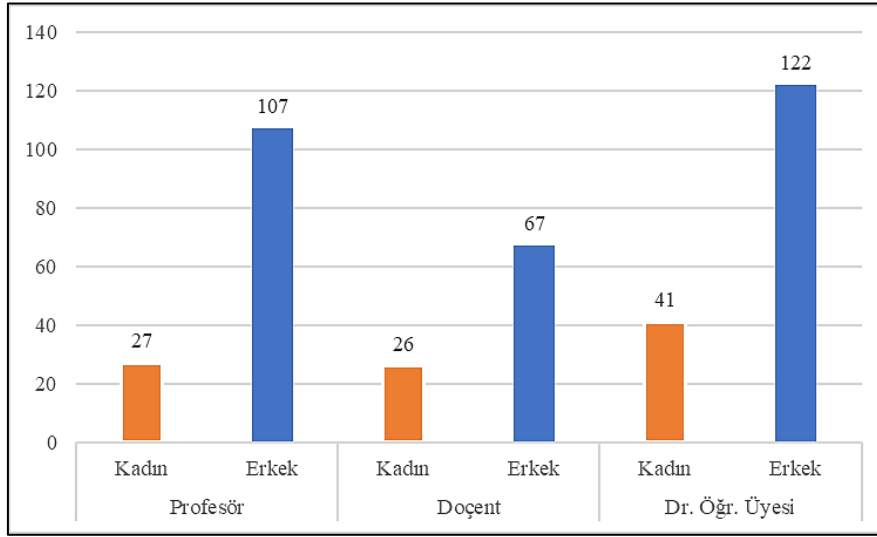
Tablo 7
Öğretim Üyelerinin Ünvan ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Ünvan	f	%
Kadın	Profesör	27	7
	Doçent	26	7
	Doktor Öğretim Üyesi	41	11
	Toplam	94	24
Erkek	Profesör	107	27
	Doçent	67	17
	Doktor Öğretim Üyesi	122	31
	Toplam	296	76
Genel Toplam		390	100

Tablo 7 incelendiğinde öğretim üyelerinin %76'sı (f=296) erkek, %24'ü (f=94) ise kadındır. Erkek öğretim üyelerinin sayısı kadınlara göre oldukça fazladır. Ünvanların cinsiyetlere göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2

Öğretim Üyelerinin Ünvanların Cinsiyetlere Göre Dağılımları

Şekil 2'ye göre profesörlerin %80'i ($f=107$) erkek, %20'si ($f=27$) kadındır. Doçentlerin %72'si ($f=67$) erkek, %28'i ($f=26$) kadındır. Doktor öğretim üyelerinin ise %75'i ($f=122$) erkek, %25'i ($f=41$) kadındır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretim üyelerinin ünvan bazında doktora programından mezunu oldukları yıllara göre dağılımları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Öğretim Üyelerinin Doktora Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılımı (1985-2022)¹

Yıl	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Toplam
1985	1	-	-	1
1988	4	-	-	4
1990	3	1	1	5
1991	10	-	1	11
1992	7	1	-	8
1993	4	-	2	6
1994	6	1	-	7
1995	5	1	1	7
1996	4	-	1	5
1997	5	1	1	7
1998	11	-	2	13
1999	2	2	3	7
2000	6	1	2	9
2001	6	-	2	8
2002	9	3	2	14
2003	10	3	2	15
2004	6	-	1	7
2005	8	2	-	10
2006	7	3	-	10
2007	7	-	1	8
2008	-	3	2	5

Yıl	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Toplam
2009	4	2	3	9
2010	4	7	3	14
2011	3	12	2	17
2012	1	8	3	12
2013	1	13	4	18
2014	-	8	12	20
2015	-	7	7	14
2016	-	3	9	12
2017	-	6	17	23
2018	-	3	16	19
2019	-	2	24	26
2020	-	-	12	12
2021	-	-	15	15
2022	-	-	12	12
Genel Toplam	134	93	163	390

¹ Veriler, YÖK Akademik veri tabanından alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 8'e göre öğretim üyelerinin doktora mezuniyet yılları arasında büyük bir çeşitlilik söz konusudur. Öğretim üyelerinin doktora mezuniyet yılları 1985-2022 arasında değişmektedir. Öğretim üyelerinin yaklaşık üçte biri 2005-2014 yılları arasında doktora yapmıştır. Profesörlerin çoğu 1985-2004, doçentlerin çoğu 2005-2014 ve doktor öğretim üyelerinin çoğu 2015-2022 yılları arasında doktoralarını bitirmiştir. Profesörlerin doktorayı tamamlama yılları 1985-2013, doçentlerin 1990-2019 ve doktor öğretim üyelerinin ise 1990-2022 arasında değişmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretim üyelerinin doktora yaptıkları üniversitelere göre dağılımı Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Öğretim Üyelerinin Doktora Mezunu Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımı¹

Sıra No	Doktora Programından Mezun Olunan Üniversite	f	%
1	İstanbul Üniversitesi	75	19,23
2	Ankara Üniversitesi	63	16,15
3	Atatürk Üniversitesi	63	16,15
4	Fırat Üniversitesi	32	8,21
5	Marmara Üniversitesi	26	6,67
6	Ege Üniversitesi	16	4,10
7	Yurtdışı Üniversiteler ²	15	3,85
8	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	15	3,85
9	Gazi Üniversitesi	14	3,59
10	Dokuz Eylül Üniversitesi	9	2,31
11	Balıkesir Üniversitesi	8	2,05
12	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	8	2,05
13	Afyon Kocatepe Üniversitesi	7	1,79
14	Karabük Üniversitesi	6	1,54
15	Selçuk Üniversitesi	6	1,54
16	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	5	1,28
17	İstanbul Teknik Üniversitesi	4	1,03
18	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	3	0,77
19	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3	0,77
20	Uşak Üniversitesi	3	0,77

Sıra No	Doktora Programından Mezun Olunan Üniversite	f	%
21	Anadolu Üniversitesi	1	0,26
22	Çukurova Üniversitesi	1	0,26
23	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0,26
24	Harran Üniversitesi	1	0,26
25	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	0,26
26	Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0,26
27	Niğde Üniversitesi	1	0,26
28	Pamukkale Üniversitesi	1	0,26
29	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0,26
Toplam		390	100

¹ YÖK Akademik verileri ile oluşturulmuştur.

² Yurtdışı Üniversiteler: Aegean University (Yunanistan), Humboldt-Universität zu Berlin (Almanya), Okayama University (Japonya), Philipps Universität Marburg (Almanya), The University of Nebraska-Lincoln (Amerika Birleşik Devletleri), University of Wales (Birleşik Krallık), University of Birmingham (Birleşik Krallık), University of Bristol (Birleşik Krallık), University of Durham (Birleşik Krallık), University of Leicester (Birleşik Krallık) (2 kişi), University of Oklahoma (Amerika Birleşik Devletleri), University of Southampton (Birleşik Krallık), University of Texas at Austin (Amerika Birleşik Devletleri) ve University of Ulster (Birleşik Krallık).

Tablo 9'a göre, öğretim üyelerinin doktora yaptıkları üniversitelerin 28'i yurt içinde, 14'ü yurt dışında olmak üzere 42 farklı kurumdan oluşmaktadır. Bu bağlamda öğretim üyelerinin %96,15'i yurt içinde, %3,85'i ise yurt dışında doktora tamamlamıştır. Öğretim üyelerinin %70,51'i ilk altı sırada yer alan üniversitelerde doktora yapmıştır (Tablo 9). Yurt dışında doktora yapan 15 öğretim üyesinin sekizi Birleşik Krallık'ta, üçü ABD'de, ikisi Almanya'da, biri Yunanistan'da ve biri de Japonya'da eğitim görmüştür.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretim üyelerinin doçentlik alanlarına göre dağılımları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10
Öğretim Üyelerinin Doçentlik Alanlarına Göre Dağılımı¹

Temel Alan	Bilim Alanı	Toplam	%
Sosyal-Beşerî ve İdari Bilimler Temel Alanı	Beşerî ve İktisadi Coğrafya	206	52,82
	Fiziki Coğrafya	143	36,67
	Toplam	349	89,49
Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Temel Alanı	Sosyal Bilimler Eğitimi	28	7,18
	Toplam	28	7,18
Mühendislik Temel Alanı	Atmosfer Bilimleri ve Meteoroloji Mühendisliği	1	0,26
	Yer Bilimleri ve Mühendisliği	11	2,82
	Toplam	12	3,08
Ziraat ve Orman ve Su Ürünleri Temel Alanı	Orman Mühendisliği	1	0,26
	Toplam	1	0,26
Genel Toplam		390	100

¹ Bu tablodaki veriler; 2022 doçentlik kriterlerine göre YÖK Akademik verilerine dayalı olarak oluşturulmuştur.

Tablo 10 incelendiğinde coğrafya ve coğrafya öğretmenliği programında görev yapan öğretim üyelerinin çok büyük bir kısmının (f=377; %96,7) coğrafya ya da coğrafya eğitimine yönelik doçentlik alanlarında oldukları tespit edilmiştir. Bunun dışında atmosfer bilimleri ve meteoroloji mühendisliği, yer bilimleri ve mühendisliği ile orman mühendisliği bilim alanlarında uzmanlaşan akademik personel de (f=13; %3,34) görev yapmaktadır.

Şekil 3'te öğretim üyelerinin doktora mezunu oldukları ve çalıştıkları üniversiteler gösterilmiştir. Buna göre; Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Türkiye'nin farklı bölgelerine öğretim üyesi yetiştiren önemli kurumlar olmuştur. Aynı zamanda bu üniversitelerin sadece kendi mezunlarını istihdam ettikleri görülmüştür. Öğretim üyelerinin çoğunluğu doktora yaptıkları üniversitelerde veya yakın illerdeki üniversitelerde çalışmaktadır. Yurt dışında doktora yapan 15 öğretim üyesi ise farklı devlet üniversitelerinde görev almaktadır.

Kurumsal hareketliliğin yanında üniversitelerin içten beslenme oranları da hesaplanmıştır. Buna ilişkin veriler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11
Üniversitelerin Coğrafya ve Coğrafya Öğretmenliği Programlarının İçten Beslenme Oranları¹

Sıra No	Üniversite	Doktorası Aynı Üniversiteden Olan Öğretim Üyesi Sayısı	Toplam Öğretim Üyesi Sayısı	İçten Beslenme Oranı (%)
1	Ankara Üniversitesi	16	16	100,00
2	Atatürk Üniversitesi	16	16	100,00
3	Dokuz Eylül Üniversitesi	4	4	100,00
4	Fırat Üniversitesi	12	12	100,00
5	İstanbul Üniversitesi	18	18	100,00
6	Ege Üniversitesi	9	10	90,00
7	Marmara Üniversitesi	11	16	68,75
8	Gazi Üniversitesi	4	7	57,14
9	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	6	11	54,55
10	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	5	14	35,71
11	Karabük Üniversitesi	3	12	25,00
12	Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	6	16,67
13	Pamukkale Üniversitesi	1	6	16,67
14	Uşak Üniversitesi	1	7	14,29
15	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	7	14,29
16	Balıkesir Üniversitesi	1	8	12,50
17	Harran Üniversitesi	1	8	12,50
18	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	8	12,50
19	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	1	9	11,11
20	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	0	7	0,00
21	Akdeniz Üniversitesi	0	8	0,00
22	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	0	4	0,00
23	Ardahan Üniversitesi	0	4	0,00
24	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	0	1	0,00
25	Bingöl Üniversitesi	0	3	0,00
26	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	0	1	0,00
27	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	0	4	0,00
28	Bursa Uludağ Üniversitesi	0	7	0,00
29	Çankırı Karatekin Üniversitesi	0	9	0,00
30	Dicle Üniversitesi	0	3	0,00
31	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi ²	0	7	0,00
32	Gaziantep Üniversitesi	0	5	0,00
33	Giresun Üniversitesi	0	7	0,00
34	Gümüşhane Üniversitesi	0	4	0,00
35	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	0	7	0,00
36	İğdır Üniversitesi	0	6	0,00
37	İnönü Üniversitesi	0	5	0,00
38	İzmir Bakırçay Üniversitesi	0	6	0,00
39	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	0	8	0,00
40	Kafkas Üniversitesi	0	1	0,00
41	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	0	6	0,00
42	Kastamonu Üniversitesi	0	4	0,00
43	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	0	5	0,00
44	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	0	6	0,00
45	Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	0	4	0,00
46	Munzur Üniversitesi	0	7	0,00
47	Necmettin Erbakan Üniversitesi ³	0	6	0,00
48	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	0	4	0,00
49	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	0	5	0,00

Sıra No	Üniversite	Doktorası Aynı Üniversiteden Olan Öğretim Üyesi Sayısı	Toplam Öğretim Üyesi Sayısı	İçten Beslenme Oranı (%)
50	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	0	4	0,00
51	Sakarya Üniversitesi	0	8	0,00
52	Samsun Üniversitesi	0	6	0,00
53	Siirt Üniversitesi	0	5	0,00
54	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	0	2	0,00
55	Süleyman Demirel Üniversitesi	0	9	0,00
56	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	0	6	0,00
57	Trabzon Üniversitesi	0	1	0,00
Toplam		112	390	29

¹ Bu tablo, YÖK Akademik verilerine göre oluşturulmuştur.

² 1 Mart 2006 tarihli ve 5467 sayılı Kanun ile Erzincan'da Erzincan Üniversitesi kurulmuştur. Bu üniversitenin adı, 9 Mayıs 2008 tarihli ve 7141 sayılı Kanun ile Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi şeklinde değiştirilmiştir. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı Fen-Edebiyat Fakültesi, 5467 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğüne bağlanmıştır. Bu tarihten önce doktorasını Atatürk Üniversitesinde tamamlayan ve mezkûr bölümde görev yapan iki öğretim üyesi içten beslenme oranı hesabına bu şekilde dâhil edilirse oran %28,57 olarak değişmektedir.

³ 14 Temmuz 2010 tarihli ve 6005 sayılı Kanun ile Konya'da Konya Üniversitesi adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur. 8 Aralık 2011 tarihli ve 2011/2620 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü bünyesinde yer alan Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinin bağlantısı değiştirilerek Konya Üniversitesi Rektörlüğüne bağlanmıştır. Bu üniversitenin adı, 30 Mart 2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun ile Necmettin Erbakan Üniversitesi şeklinde değiştirilmiştir. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinin bağlantı tarihinin değiştirilmesinden önce doktorasını Selçuk Üniversitesinde tamamlayan ve mezkûr bölümde görev yapan üç öğretim üyesi içten beslenme oranı hesabına bu şekilde dâhil edilirse oran %50 olarak değişmektedir.

Tablo 11'e göre, öğretim üyelerinin çoğu (%71) doktora yaptıkları üniversiteden farklı bir kurumda çalışmaktadır. Bu kurumların kendi mezunlarını istihdam etme oranının genel olarak düşük olduğunu göstermektedir. Ancak bu oran kurumlar arasında değişkenlik göstermektedir. Köklü coğrafya bölümlerine sahip olan İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi üniversitelerde kendi mezunlarını çalıştırma oranı %100'dür. Doktora programı olmayan veya yeni kurulan 38 üniversitede ise kendi mezunlarından hiçbir öğretim üyesi çalışmamaktadır.

İçten beslenmenin olmadığı 38 üniversite incelendiğinde ise birçoğunda doktora programı olmayan ve ülkemizdeki farklı üniversiteleşme aşamalarında kurulan yakın tarihli üniversiteler olduğu görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye'de 2022 yılı itibarıyla coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programı sunan 57 üniversite (49 coğrafya bölümü ve 13 coğrafya eğitimi anabilim dalı) bulunmaktadır. Bu üniversitelerin beşinde hem coğrafya bölümü hem de coğrafya eğitimi anabilim dalı programı mevcuttur. FEDEK tarafından akredite edilen altı coğrafya bölümü ve EPDAD tarafından akredite edilen bir coğrafya eğitimi anabilim dalı programı vardır. Coğrafya bölümlerinin 12'sinde ikinci öğretim, bir üniversitede uzaktan eğitim, bir üniversitede açık öğretim, bir üniversitede İngilizce eğitim ve bir üniversitede KKTC uyruklu öğrenci kontenjanı uygulaması bulunmaktadır. Coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında ise bu tür uygulamalara rastlanmamaktadır. Ayrıca altı üniversitede coğrafya eğitimi anabilim dalı programı kurulmuş ancak henüz öğrenci alımına başlanmamıştır. Böylece Türkiye'nin 50 ilinde coğrafya bölümü ve/veya coğrafya eğitimi anabilim dalı programı faaliyet göstermektedir.

Öğretim üyesi sayısı, 2022 yılı YÖK Atlas ve YÖK Akademik verilerine göre 390 olarak belirlenmiştir. Bu verilere göre, İstanbul Üniversitesi 18 öğretim üyesi ile üniversiteler arasında en yüksek öğretim üyesi sayısına sahip olan kurumdur. Ankara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi on altışar öğretim üyesi ile ikinci sırada yer alırken, Çanakkale Onsekiz Mart

Üniversitesi 14 öğretim üyesi ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi ve Trabzon Üniversitesi ise birer öğretim üyesi ile üniversiteler arasında en düşük öğretim üyesi sayısına sahip olan kurumlar olarak belirlenmiştir.

Coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında görev yapan öğretim üyelerinin yaklaşık dörtte üçü erkektir. Coğrafya eğitimi alanında coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında çalışan öğretim üyelerinin çeşitli özelliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma tespit edilememiştir. Bu nedenle, bu çalışmanın bulguları iletişim programları ve sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarındaki akademik yapıyı inceleyen iki çalışmanın bulguları ile karşılaştırılmıştır. Buna göre, Türkiye’de iletişim fakültelerinde görev yapan öğretim üyelerinin yarıdan fazlası kadınlardan (Boz & Gür, 2021); sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında görev yapan öğretim üyelerinin ise yaklaşık üçte ikisi erkeklerden oluşmaktadır (Ünal & Şeren, 2022). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi Ağustos 2023 verilerine göre ise Türkiye üniversitelerinde görev yapan öğretim üyelerinin yaklaşık beşte üçü erkeklerden oluşmaktadır.

Coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında ünvanların cinsiyetlere göre dağılımında profesörlerin %80’i erkek, %20’si kadın; doçentlerin %72’si erkek, %28’i kadın; doktor öğretim üyelerinin ise %75’i erkek, %25’i kadındır. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi Ağustos 2023 verilerine göre Türkiye üniversitelerinde görev yapan öğretim üyelerinin akademik ünvanlarının cinsiyete göre dağılımı profesörlerde %65,75 erkek, %34,25 kadın; doçentlerde %58,81 erkek, %41,19 kadın; doktor öğretim üyelerinde ise %53,02 erkek, %46,98 kadınlardan oluşmaktadır. İletişim programlarında ünvanların cinsiyetlere göre dağılımı profesörlerin %48’i erkek, %52’si kadın; doçentlerin %43’ü erkek, %57’si kadın; doktor öğretim üyelerinin ise %43’ü erkek, %57’si kadındır (Boz & Gür, 2021). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programlarında ise profesörlerin %83’ü erkek, %17’si kadın; doçentlerin %70’i erkek, %30’u kadın; doktor öğretim üyelerinin ise %53’ü erkek, %47’si kadındır (Ünal & Şeren, 2022). İletişim programlarında ve sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında ilerleyen yıllarda kadın öğretim üyelerinin dağılımı içinde daha fazla temsil edileceği şeklinde bir çıkarım yapılabilirken coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programlarında erkek öğretim üyelerinin oranının genel ortalamadan yüksek olması beklenmektedir.

Doktora mezuniyet yıllarına göre öğretim üyelerinin dağılımı incelendiğinde, 2010-2014 yılları arasında doçent sayısında önemli bir artış olduğu, 2017-2019 yılları arasında ise doktor öğretim üyesi sayısında ciddi bir yükseliş yaşandığı görülmektedir. Öğretim üyelerinin doktora mezuniyet yılları 1985-2022 arasında değişmektedir. Öğretim üyelerinin yaklaşık üçte biri 2005-2014 yılları arasında doktora yapmıştır. Profesörlerin çoğu 1985-2004, doçentlerin çoğu 2005-2014 ve doktor öğretim üyelerinin çoğu 2015-2022 yılları arasında doktoralarını bitirmiştir. Profesörlerin doktora tamamlama yılları 1985-2013, doçentlerin 1990-2019 ve doktor öğretim üyelerinin ise 1990-2022 arasında değişmektedir.

Öğretim üyelerinin yurt içinde 28, yurt dışında 14 olmak üzere toplamda 42 farklı üniversiteden doktora mezunu oldukları tespit edilmiştir. Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu doktoralarını yurt içinde doktora tamamlamıştır. Bu mezuniyetlerin yaklaşık dörtte üçü İstanbul, Ankara, Atatürk, Fırat, Marmara ve Ege üniversitelerinde tamamlanmıştır. Buna göre, Türkiye’de coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programında görev yapan her beş öğretim üyesinden biri İstanbul Üniversitesi mezunudur. İkinci olarak Ankara Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi gelmektedir. Yurt dışında doktoralarını tamamlayan on beş öğretim üyesinden sekizi Birleşik Krallık, üçü Amerika Birleşik Devletleri, ikisi Almanya ve birisi Yunanistan ve birisi de Japonya’da bulunan üniversitelerde doktoralarını tamamlamışlardır. Coğrafya eğitimi alanına benzer şekilde Türkiye’deki üniversitelerin kurumsallaşma tarihleri ile doktora eğitimi verme kapasiteleri arasında pozitif bir ilişki olduğu

görülmektedir. Ancak, 2006 yılından önce kurulan bazı üniversitelerimizin doktora öğrencisi sayılarının hâlen çok düşük olduğu dikkat çekmektedir (Çetinsaya, 2014). İletişim programlarındaki öğretim üyelerinin %93,4'ü yurt içi, %6,6'sı yurt dışındaki bir üniversitede doktora yapmıştır. Yedi eski iletişim fakültesine sahip yedi üniversite iletişim programlarında çalışan öğretim üyelerinin %80'ini yetiştirmiştir. İletişim programlarında çalışan ve yurt dışı doktora mezunu olanların on dört farklı ülkenin altmış dört farklı üniversitesinden mezun olduğu ve sayısal olarak bakıldığında coğrafya ile benzer şekilde Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin listenin başında yer aldığı görülmektedir (Boz & Gür, 2021). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında yer alan öğretim üyelerinin yurt içinde otuz beş, yurt dışında on üç olmak üzere toplamda kırk sekiz farklı üniversiteden doktora mezunu oldukları görülmektedir. Öğretim üyelerinin yurt içinde doktora eğitimi almış olanların oranı, yurt dışında doktora eğitimi almış olanlara göre çok daha yüksektir. Yurt içinde doktora eğitimi almış öğretim üyelerinin oranı %96,29 iken, yurt dışında doktora eğitimi almış öğretim üyelerinin oranı sadece %3,71'dir. Yurt içi üniversitelerdeki öğretim üyelerinin doktora eğitimleri incelendiğinde, çoğunluğunun (%71,6) yedi eski sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı veren yedi üniversiteden mezun oldukları tespit edilmiştir. Yurt dışında doktora eğitimi almış olan 14 öğretim üyesinin ülke dağılımı şöyledir: yedi tanesi İngiltere'deki, altı tanesi ABD'deki, bir tanesi ise Almanya'daki üniversitelerden mezun olmuştur (Ünal & Şeren, 2022).

Coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programında görev yapan öğretim üyelerinin çok büyük bir kısmının coğrafya ya da coğrafya eğitimine yönelik doçentlik alanlarında oldukları tespit edilmiştir. Bunun dışında sayıları az miktarda olsa da atmosfer bilimleri ve meteoroloji mühendisliği, yer bilimleri ve mühendisliği ile orman mühendisliği bilim alanlarında uzmanlaşan akademik personel görev yapmaktadır. Coğrafya bölümlerindeki coğrafya alan dışı eğitilmiş öğretim üyelerinin profilleri üzerine yapılan bir araştırmada, coğrafya/sosyal bilgiler eğitimi programından mezun olanların 35 farklı üniversitenin coğrafya programında görev aldığı belirlenmiştir. Coğrafya/sosyal bilimler eğitimi dışındaki alanlardan mezun olan öğretim üyelerinin ise çoğunlukla 2000 yılı sonrasında kurulan veya yeni öğrenci kabul eden bölümlerde istihdam edildiği ve bunların büyük bir bölümünün fiziki coğrafya anabilim dalında çalıştığı görülmüştür. Coğrafya/sosyal bilimler eğitimi alan öğretim üyeleri ise hem eski hem de yeni açılan bölümlerde hem de fizikî ve beşerî coğrafya anabilim dallarında faaliyet göstermektedirler (Çiçek, 2022).

Kurumsal hareketlilik incelendiğinde Ankara, Atatürk, Fırat, İstanbul ve Marmara üniversitelerinin Türkiye'nin hemen hemen tüm bölgelerindeki üniversitelere öğretim üyesi yetiştirdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte Ankara, Atatürk, Fırat, İstanbul ve Ege üniversitelerinin diğer üniversitelerin mezunlarından ziyade daha çok kendi mezunlarından istifade ettiği görülmüştür. Coğrafi olarak incelendiğinde ise öğretim üyelerinin önemli bir bölümünün öncelikle doktora yaptıkları üniversitelerde ya da yakın illerde bulunan üniversitelerde görev yapmakta oldukları tespit edilmiştir. Yurt dışında bulunan üniversitelerde doktoralarını tamamlayan on beş öğretim üyesi ise on beş farklı devlet üniversitesinde görevlerini sürdürmektedir.

Türkiye'de coğrafya eğitiminin başladığı ilk kurum İstanbul Üniversitesi, ikinci üniversite ise Ankara Üniversitesi'dir. Sonraki yıllarda açılan Atatürk Üniversitesi ile Ege Üniversitesinde coğrafya bölümlerinin faaliyete geçmeleri ise coğrafya eğitiminin üniversite düzeyinde ülkenin başka yerlerine yayılmasındaki ilk adımlar olmuştur. Coğrafyanın ülkenin diğer üniversitelerinde yer almasında tahmin edileceği gibi önce İstanbul Üniversitesi mezunları rol oynamış, bir süre sonra Ankara mezunları da bu misyonda yer almışlardır. İlerleyen dönemde Atatürk Üniversitesi öğretim elemanlarının ya da mezunlarının kurucu öğretim üyesi olarak rol oynadıkları gözlenmiştir (Tümertekin, 2001). Günümüzde coğrafya bölümü ve coğrafya eğitimi anabilim dalı programında görev yapan üç yüz doksan öğretim üyesinden yüz on ikisi doktoralarını tamamladığı üniversitede görev yapmaktadır. Dolayısıyla öğretim üyelerinin %71'i doktorasını yaptığı üniversiteden farklı bir kurumda çalışmaktadır. Bu oranlar,

nispeten düşük bir içten beslenme durumuna işaret etmektedir. Ortalama değer düşük olsa da kurumlar arasında içten beslenme oranları açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Köklü üniversitelerde çok daha yüksek bir içten beslenme oranı söz konusudur. İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi gibi köklü coğrafya bölümlerinin bulunduğu üniversitelerde kendi doktora mezununu öğretim üyesi olarak çalıştırma oranı %100'dür. Benzer şekilde iletişim programları alanında, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki üniversitelere öğretim üyesi yetiştiren yedi üniversite öne çıkmaktadır. Bu üniversiteler İstanbul, Marmara, Ege, Anadolu, Ankara, Gazi ve Selçuk üniversiteleridir. Bu üniversitelerin kendi mezunlarına daha fazla öncelik verdikleri ve diğer üniversitelere daha az açık bir yapı sergiledikleri tespit edilmiştir (Boz & Gür, 2021). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında da benzer şekilde Gazi, Atatürk, Marmara, İstanbul ve Ankara üniversiteleri kendi öğretim üyelerini yetiştirmenin yanı sıra, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki pek çok üniversiteye de öğretim üyesi sağlamışlardır (Ünal & Şeren, 2022).

İçten beslenmenin olmadığı otuz sekiz üniversite incelendiğinde ise birçoğunda doktora programı olmayan ve ülkemizdeki farklı üniversiteleşme aşamalarında kurulan yakın tarihli üniversiteler olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde iletişim programlarında (Boz & Gür, 2021) ve sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında (Ünal & Şeren, 2022) içten beslenme oranı düşük ya da sıfır olan üniversitelerde, ilgili alanda doktora programlarının bulunmaması ve içten beslenme oranı yüksek olan üniversitelere kıyasla daha yeni kurulmuş olmaları gibi faktörlerin, bu durumu etkilediği ifade edilmiştir.

Coğrafya ve coğrafya öğretmenliği lisans programlarının akademik yapısını inceleyen bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda bazı önerilerde bulunulabilir. Bu bağlamda, coğrafya ve coğrafya öğretmenliği lisans programlarının kadro planlamasının yapılmasında araştırma verileri yol gösterici olabilir. Ayrıca akademik yapının, üniversitelerin bilimsel üretkenlikleri üzerine etkinlerine ilişkin çalışmalar yapılması önerilebilir.

Etik Onay

Araştırma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 19 Mart 2021 tarihli ve 2021/170 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

REFERANSLAR

- Babacan, Ş. (2022). Coğrafya bölümü lisans öğretim programına ilişkin bir değerlendirme (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi örneği). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2), 445-458. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1106674>
- Bilgili, M. (2018). Critical theory-based approaches in geography teaching departments in Turkey. *Journal of Education and Training Studies*, 6(2), 80-85. <https://doi.org/10.11114/jets.v6i2.2956>
- Boz, N., & Gür, B. S. (2021). İletişim programlarının kimliği: Üniversiteler ve alanlar arası akademik hareketlilik. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 8(1), 9-34. <https://doi.org/10.24955/ilef.933195>
- Cantürk, E. (2022). *Buca Eğitim Fakültesi örneğinde lisans coğrafya öğretmenliği programlarındaki değişim süreçlerinin değerlendirilmesi* (Yayın No: 733724). [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Ed.; 2. Baskı (4. baskıdan tercüme edilmiştir)). Eğiten Kitap.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası* (2. Baskı (Gözden geçirilmiş)). Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Çiçek, İ. (2022). Coğrafya bölümleri kadrosundaki coğrafya alan dışı eğitilmiş öğretim üyelerinin profilleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 80, 7-20. <https://doi.org/10.17211/tcd.1068033>
- Darkot, B. (1951). Türkiye coğrafyasının kuruluşuna bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 59-62.
- Doğanay, H., & Doğanay, S. (2020). *Coğrafyaya giriş* (Güncellenmiş 14. Baskı). Pegem Akademi.
- Dönmez, B. (1998). Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması üzerine bazı eleştiriler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 13(13), 71-78.
- Eriñç, S. (1973). *Cumhuriyet'in 50. yılında Türkiye'de coğrafya*. Başbakanlık Basım Evi.
- İlgar, R. (2011). Geography education for sustainable education system under the influence of globalization, the case of Turkey. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(4), 192-200.
- Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 49-71.
- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet döneminde yüksek öğretim kurumlarında coğrafya öğretimi ve sorunları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 10, 1-14.
- Koçman, A., & Sütgibi, S. (2004). Geographical education and training at Turkish universities. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13(1), 97-102. <https://doi.org/10.1080/10382040408668799>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). Analizde ilk adımlar. İçinde S. Akbaba & A. Ersoy (Ed.), & A. Ersoy (Çev.), *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi (İkinci Baskıdan Çeviri)* (2. Baskı, ss. 50-89). Pegem Akademi.
- Nassaji, H. (2015). Qualitative and descriptive research: Data type versus data analysis. *Language Teaching Research*, 19(2), 129-132. <https://doi.org/10.1177/1362168815572747>
- Nişancı, A. (2002). *Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ve coğrafya öğretmenliği programları bakımından sorunlar* [Konferans Bildirisi]. Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya

- Kurultayı, Ankara, Türkiye. 29-38.
- Özav, L. (2001). Eğitim fakültelerindeki yeniden yapılanmanın coğrafya eğitimine etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 59-69.
- Özdamar, N. (2015). *Coğrafya ve coğrafya öğretmenliği lisans öğrencilerinin profilleri* (Yayın No: 388249). [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özey, R. (1998). *Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi ve öğretimi*. Öz Eğitim Yayınevi.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Sezer, A. (2016). Türkiye üniversitelerinde coğrafya öğretimi: Bir envanter çalışması. İçinde A. O. Akalan (Ed.), *2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri Cilt Sosyal Beşerî Bilimler (Tarih) Cildi* (ss. 277-288). Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, Güngörlük Matbaacılık.
- Sezer, A., Pınar, A., & Yıldırım, T. (2010). Coğrafya öğretmeni adaylarının bazı profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 43-69.
- Şeremet, M. (2017). Coğrafya lisans programı ve istihdama yönelik karşılaştırmalı bir değerlendirme: Türkiye ve İngiltere örnekleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 36, 327-340.
- Şeremet, M., & Chalkley, B. (2012). Geography in Turkish higher education. *Planet*, 26(1), 59-65. <https://doi.org/10.11120/plan.2012.00260059>
- T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı [ÖSYM]. (2022). *2022 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/TERCİH/tkilavuz27072022.pdf>
- T.C. Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007) (öğretmenin üniversitede yetiştirilmesinin değerlendirilmesi)*. T.C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/ogretmen-yetistirme-ve-egitim-fakulteleri.pdf>
- Turoğlu, H. (2002). *Coğrafyacı ve coğrafya eğitimi* [Konferans Bildirisi]. Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı, Ankara, Türkiye. 52-58.
- Tümertekin, E. (2001). Beşerî coğrafya. İçinde *Cumhuriyet döneminde Türkiye'de bilim "sosyal bilimler-II"*. TÜBİTAK Matbaası.
- Ünal, O., & Şeren, N. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programı akademik yapısının incelenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 343-355.
- Yasak, Ü., Özav, L., & Oğan, O. (2020). Coğrafya eğitiminde yeni yaklaşımlar bağlamında Uşak ve Pecs Üniversitesi coğrafya bölümlerinin karşılaştırmalı analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(4), 1951-1975.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Güncellenmiş 12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2020). *Türkiye'de coğrafya öğretmenliği programlarının genel durumu ve değerlendirilmesi* (Yayın No: 648437). [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi].

Ulusal Tez Merkezi.

Yücel, A. (2021). *Türkiye’de coğrafya bölümlerinin genel durumu ve değerlendirilmesi* (Yayın No: 666494). [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The establishment of Geography Department at Istanbul Darülfünun Faculty of Letters is an important turning point on the path to the establishment of modern geography in Türkiye. Then, with Law No. 2795, Türkiye's second geography department was established at the Faculty of Languages, History and Geography in Ankara in 1935 (Erinç, 1973). Türkiye's third geography department was opened within Atatürk University Faculty of Letters in 1974. The fourth geography department was opened at Ege University Faculty of Letters in 1979 (Doğanay & Doğanay, 2020). The universities were reorganized with the Law No. 2547 on Higher Education and the Law No. 2809 on the Organization of Higher Education Institutions, and the number of geography departments in the faculties of science, letters and education have continued to increase rapidly since 1981 (Koçman, 1999). Within the scope of the National Education Development Project (MEGP) carried out in cooperation with the World Bank, the departments and programs in education faculties were reorganized in 1997. According to the new structure, the fields of secondary education teaching were divided into two departments: secondary education science and mathematics education department and secondary education social sciences education department (Council of Higher Education [YÖK], 2007). Accordingly, geography teaching, which was previously included in the social sciences department, was included in the secondary education social fields under the name of geography teaching department with this regulation.

In the literature, there are studies aimed at determining the academic structure and student profile of the field of geography and geography education (Özdamar, 2015; Sezer et al., 2010), examining the curriculum applied in this field (Babacan, 2022; Cantürk, 2022; Yasak et al., 2020), evaluating the general status of the programs (Bilgili, 2018; Ilgar, 2011; Koçman & Sütgibi, 2004; Özav, 2001; Özey, 1998; Sezer, 2016; Şeremet & Chalkley, 2012; Yılmaz, 2020) and the process of establishment and organization of the field (Darkot, 1951; Dönmez, 1998; Nişancı, 2002; Özey, 1998; Sezer, 2016; Şeremet, 2017; Turoğlu, 2002; Yasak et al., 2020; Yılmaz, 2020; Yücel, 2021). In addition, there are a very limited number of studies focusing on the characteristics of faculty members working in geography and geography education programs in Türkiye (Özey, 1998; Yılmaz, 2020). The studies generally focused on the titles of faculty members and the index of their studies. In the present study, various characteristics of 390 faculty members working in undergraduate programs of 49 geography departments and 13 geography teaching departments in 57 universities in Türkiye were examined, and the inter-university mobility of this human resource was examined for the first time. In addition, academic inbreeding, which is another issue that has been examined in various programs (Boz & Gür, 2021; Ünal & Şeren, 2022) but has not been addressed in previous studies on geography and geography education, was also examined in the study. In other words, in this study, the academic human resource dimension of the field in Türkiye was analyzed in depth by examining the universities in which the faculty members working in the departments of geography and geography teaching received their doctorates and their fields of associate professorship.

The aim of this document analysis is to examine the academic structure of geography and geography teaching programs in Türkiye in terms of various variables.

Method: In this study, which aims to examine the academic structure of geography and geography teaching programs in Türkiye in terms of various variables, the document analysis method, one of the qualitative research models, was used. The main data sources of this study were the Higher Education Information Management System, National Thesis Center, personnel information systems of universities, YÖK Academic and YÖK Atlas database. The data of the sub-problems, which aim to examine the characteristics of academics working in geography and geography teaching departments in terms of various variables, were obtained from the YÖK Academic database in August 2023.

Descriptive analysis method was used to analyze the data. The descriptive analysis used in this study consisted of four stages: (1) creating a framework for analysis, (2) coding the data, (3) describing the findings, and (4) interpreting the findings (Yıldırım & Şimşek, 2021). In this study, the academic profiles of the faculty members of geography and geography teaching programs were analyzed in terms of different variables. For this purpose, the distribution of faculty members was determined according to the variables such as gender, title, year of doctoral graduation, the university where they received their doctorate, and their fields of associate professorship. In the classification of associate professorship fields according to themes, the associate professorship fields of 2022 were taken as reference. In addition, institutional mobility between the universities where faculty members completed

their doctorate and where they work were also evaluated. Finally, the academic inbreeding rates of undergraduate programs were included in the study.

Findings: According to YÖK Atlas and YÖK Academic data for 2022, the number of faculty members working in geography departments and geography teaching department programs is 518. Of the 518 faculty members, 134 are Prof. Dr., 93 of them are Assoc. Dr., 163 are Assist. Prof., 2 are Lecturers and 126 are Research Assistants. The highest number of faculty members working in geography and geography teaching programs is at Istanbul University. Bandırma Onyedli Eylül, Bolu Abant İzzet Baysal, Kafkas and Trabzon Universities have only one faculty member each.

76% ($f=296$) of faculty members are male and 24% ($f=94$) are female. 80% ($f=107$) of the professors are male and 20% ($f=27$) are female. 72% ($f=67$) of associate professors are male and 28% ($f=26$) are female. 75% ($f=122$) of the assistant professors are male and 25% ($f=41$) are female.

The years in which faculty members completed their doctorates vary between 1985 and 2022. Approximately one third of the faculty members completed their doctorate between 2005-2014. Most of the professors completed their doctorate between 1985-2004, most of the associate professors between 2005-2014 and most of the assistant professors between 2015-2022. The years in which professors completed their doctorates vary between 1985-2013, associate professors between 1990-2019, and assistant professors between 1990-2022.

The faculty members received their doctorate degrees 42 different universities, 28 of which are in Türkiye and 14 of which are abroad. In this context, 96.15% of the faculty members completed their doctorate in Türkiye, while 3.85% completed their doctorate abroad.

It was determined that the majority of the faculty members working in the geography and geography teaching program ($f=377$; 96.7%) are in the fields of associate professorships in geography or geography education. There are also academic staff ($f=13$; 3,34%) who specialize in the fields of atmospheric sciences and meteorological engineering, earth sciences and engineering, and forest engineering.

Ankara, Atatürk, Fırat, İstanbul and Marmara universities have been important institutions that train faculty members for different regions of Türkiye. It was also observed that these universities employ only their own graduates. The majority of faculty members work at the universities where they completed their doctorates or at universities in nearby provinces. 15 faculty members who completed their doctorates abroad work at different state universities.

Most of the faculty members (71%) work in an institution different from the university where they received their doctorate. İstanbul, Ankara, Atatürk, Fırat and Dokuz Eylül universities, which have well-established geography departments, employ 100% of their own graduates. No faculty members from their own graduates work in 38 universities that do not have a doctoral program or are newly established.

Discussion, Conclusion and Suggestions: Approximately three-quarters of the faculty members working in geography department and geography teaching department programs are male. In the field of geography education, there is no study that aims to determine the various characteristics of faculty members working in geography department and geography teaching department programs. Therefore, the findings of this study were compared with the findings of two studies examining the academic structure in communication programs and social studies teaching undergraduate programs. Accordingly, more than half of the faculty members in communication faculties in Türkiye are female (Boz & Gür, 2021), while approximately two-thirds of the faculty members in social studies teaching undergraduate programs are male (Ünal & Şeren, 2022). According to the Higher Education Information Management System August 2023 data, approximately three-fifths of the faculty members working in Turkish universities are male.

In the geography department and geography teaching department programs, 80% of the professors are male, 20% are female, 72% of associate professors are male, 28% are female, and 75% of assistant professors are male, 25% are female. According to Higher Education Information Management System August 2023 data, the distribution of academic titles of faculty members working in Turkish universities by gender is as follows: 65.75% of professors are male and 34.25% are female, 58.81% of associate professors are male and 41.19% are female, and 53.02% of assistant professors are male and 46.98% are female. The distribution of academic titles in

communication programs by gender is as follows: 48% of professors are male and 52% are female, 43% of associate professors are male and 57% are female, and 43% of assistant professors are male and 57% are female (Boz & Gür, 2021). In social studies teaching undergraduate programs, 83% of professors are male and 17% are female, 70% of associate professors are male and 30% are female, and 53% of assistant professors are male and 47% are female (Ünal & Şeren, 2022). While it can be inferred that female faculty members will be more represented in the distribution in communication programs and social studies teaching undergraduate programs in the coming years, the rate of male faculty members in the geography department and geography teaching department programs is expected to be higher than the general average.

It was determined that the faculty members had doctorate degrees from 42 different universities in total, 28 in Türkiye and 14 abroad. The majority of the faculty members completed their doctorate in Türkiye. Approximately three quarters of these graduates were from Istanbul, Ankara, Atatürk, Fırat, Marmara and Ege universities. Accordingly, one out of every five faculty members working in the geography department and geography teaching department program in Türkiye is a graduate of Istanbul University. Ankara University and Atatürk University come second. Of the fifteen faculty members who completed their doctorates abroad, eight of them completed their doctorates at universities in the United Kingdom, three in the United States, two in Germany, one in Greece and one in Japan. Similar to the field of geography education, there is a positive relationship between the institutionalization dates of universities in Türkiye and their capacity to provide doctoral education. However, it is noteworthy that the number of doctoral students in some of our universities established before 2006 is still very low (Çetinsaya, 2014). 93.4% of the faculty members in communication programs have a doctorate degree from a university in Türkiye and 6.6% from a university abroad. Seven universities with seven former communication faculties trained 80% of faculty members working in communication programs. It is seen that those working in communication programs and those with doctoral degrees abroad graduated from sixty-four different universities in fourteen different countries, and that the United Kingdom and the United States are at the top of the list in terms of numbers, which is similar to geography (Boz & Gür, 2021). It is seen that the faculty members in the social studies teaching undergraduate program have doctorate degrees from forty-eight different universities in total, thirty-five in Türkiye and thirteen abroad. The rate of faculty members with doctoral education in Türkiye is much higher than those with doctoral education abroad. While the rate of faculty members with doctoral education in Türkiye is 96.29%, the rate of faculty members with doctoral education abroad is only 3.71%. When the doctoral education of the faculty members at universities in Türkiye was examined, it was found that the majority of them (71.6%) graduated from seven universities with seven former social studies teaching undergraduate programs. Of the 14 faculty members who received doctoral education abroad, seven graduated from universities in the UK, six from the USA, and one from Germany (Ünal & Şeren, 2022).

When institutional mobility was analyzed, it was found that Ankara, Atatürk, Fırat, İstanbul and Marmara universities educate faculty members for universities in almost all regions of Türkiye. However, it was observed that Ankara, Atatürk, Fırat, İstanbul and Ege universities employ mostly their own graduates rather than the graduates of other universities. When analyzed geographically, it was found that a significant portion of the faculty members primarily work at universities where they completed their doctorates or at universities in nearby provinces. Fifteen faculty members who completed their doctorates at universities abroad continue to work at fifteen different state universities.

Universities with well-established geography departments, such as Istanbul, Ankara, Atatürk, Fırat and Dokuz Eylül universities, employ 100% of their own doctorate graduates as faculty members. Similarly, in the field of communication programs, seven universities that educate faculty members for universities in different regions of Türkiye stand out. These universities are Istanbul, Marmara, Aegean, Anatolian, Ankara, Gazi and Selçuk universities. It was found that these universities prioritize their own graduates more and are less open to other universities (Boz & Gür, 2021). Similarly, in the social studies teaching undergraduate program, Gazi, Atatürk, Marmara, İstanbul, and Ankara universities not only trained their own faculty members, but also provided faculty members to many universities in different regions of Türkiye (Ünal & Şeren, 2022).

When thirty-eight universities without academic inbreeding were examined, it was determined that most of them did not have a doctoral program and were newly established universities at different stages of development in our country. Similarly, at universities with low or zero academic inbreeding ratio in communication programs (Boz & Gür, 2021) and social studies teaching undergraduate programs (Ünal & Şeren, 2022), it was stated that

factors such as the lack of doctoral programs in the relevant fields and the fact that they were established more recently compared to universities with high academic inbreeding rates were effective in this situation.

Some suggestions can be made in line with the results of this study which examines the academic structure of geography and geography teaching undergraduate programs. In this context, research data can be guiding in staff planning for geography and geography teaching undergraduate programs. In addition, it may be recommended to conduct studies regarding the effects of academic structure on the scientific productivity of universities.